

**A Német Bundestag
Petíciós Bizottságának**

**11011 Berlin
Platz der Republik 1**

Petíció a bevándoroltak származását és anyanyelvét figyelembe vevő pszichoterápiai ellátásról

A Petíciós Bizottság javasolja a Német Bundestagnak, hogy hozzon döntést a szociális törvénykönyv módosításáról, miszerint Németországban mint befogadó országban szociális juttatásként, elsősorban a betegbiztosítási rendszeren belül társadalombiztosítási alapszolgáltatásként anyanyelvi pszichoterápia áll a bevándorlók rendelkezésére és a pszichoterápiás tevékenységbe a megfelelő kulturális háttérrel, nemet stb. figyelembe vevő valamint megfelelő anyanyelvű pszichoterapeuták is bevonásra kerülnek.

Követeléseink:

1. Felnőttek, fiatalok és gyermekek kezelésére a megfelelő kulturális háttérrel, nemet stb. figyelembe vevő, ill. megfelelő anyanyelvű pszichoterapeuták felvétele az egészségügyi ellátás katalógusába.
2. „A külföldön megszerzett szakmai kvalifikáció és végzettség javításának és elismerésének – a szövetségi kormány által kijelölt – alapvető pontjai“ strukturális feltételeinek megteremtése a származási országban megszerzett felsőfokú és szakmai végzettségek, valamint szakmai tapasztalatok gyorsabb honosítása érdekében. Adott esetben megfelelő intézkedések az approbáció (a szakma gyakorlására vonatkozó engedély) honosításának elősegítésére.
3. A praxisok engedélyezésénél az ezzel foglalkozó bizottság az anyanyelvi pszichoterápiát igénylő páciensek igényeinek kielégítésére a helyi szükségleteknek megfelelően adjon ki praxisengedélyt anyanyelvi kezelést nyújtó pszichoterapeutáknak.
4. Ha nem áll rendelkezésre a megfelelő kulturális háttérrel figyelembe vevő pszichológus, ill. pszichoterapeuta, a betegbiztosító intézetek a biztosítottakkal szembeni közjogi ellátási megbízatásuk teljesítésére kötelesek finanszírozni speciálisan kiképzett, arra alkalmas professzionális tolmácsok közreműködését.
5. A fent említett követelések mellett megbízást kell adni különböző kutatási projektekre az alábbiakra vonatkozó tudományosan megalapozott ismeretek megszerzése érdekében:
 - bevándorolt személyek lelki egészsége és kezelése
 - a Németországban élő pszichoterapeuták száma, kvalifikációja és származási országa
 - a kulturális származást nem megfelelő módon figyelembe vevő pszichoterápia kihatása a bevándorlók lelki egészségére.

Indokolás

A különböző tartományokban működő szakértők, pszichoterapeuta-kamarák, a betegbiztosítási rendszeren belüli társadalombiztosítási alapszolgáltatás, a legkülönbözőbb szakmai társaságok stb. megállapítják, hogy a bevándoroltak – a 2002-es tizenkét sonnenbergi irányelvben foglaltaknak megfelelő – jó minőségű pszichoterápiái ellátása a Német Szövetségi Köztársaságban nincs biztosítva. E hiányosság különösen súlyosan érinti a szociális és gazdasági szempontból hátrányos helyzetű bevándoroltak gyermekeit és az ebbe a rétegbe tartozó fiatalokat. Számukra egyáltalán nem, ill. legfeljebb nem kielégítő mértékben áll rendelkezésre a megfelelő kulturális háttér, ill. nemet figyelembe vevő pszichoterápia.¹ E hiányosság az erőszakkal kapcsolatos tapasztalatokkal rendelkező bevándoroltakat is súlyosan érinti, pedig számukra elengedhetetlen lenne az anyanyelvi vagy női pszichoterapeuták által végzett pszichoterápia. Erre azonban többnyire egyáltalán nincs vagy csak nem kielégítő mértékben van lehetőség. Ezen túlmenően a személyi okmányok nélkül az NSZK-ban élő bevándoroltak, ill. éppen menedékjogot kérők részére sincs „biztos” pszichoterápiái kínálat. Az Európai Bizottság 2007.11.26-i jelentése szerint a németországi helyzet e tekintetben sérti az érvényben lévő EU-jogot! Az EU-jog szerint a befogadó országoknak – így a Német Szövetségi Köztársaságnak is – kötelessége törődni² a különösen védelemre szoruló személyekkel³ / ⁴. Az EU-jog szerint különösen „védelemre szorultak” azon személyek, akiknek „...kínzásban, megerőszakolásban vagy a pszichikai, fizikai vagy szexuális erőszak más súlyos formáiban volt része”.³ / ⁵

A meglévő kínálat csekély száma miatt hosszú várakozási időre, sőt gyakran lemondásra kell számítani. (Török nyelvű berlini intézmények női munkatársainak beszámolója szerint általában két év a várakozási idő.)

Nem megfelelő pszichoterápiái kezelés esetén a betegség krónikussá válhat, ami nemcsak a beteg, hanem az egész család – mindenekelőtt a gyerekek – számára súlyos megterhelést jelent és egyébként elkerülhető költségeket okozhat az egészségügyi ellátási rendszernek. A hiányos németországi kínálattal azonban alapjában véve egy egész sor különböző országokból származó pszichoterapeuta áll szemben, akik képesek lennének a kulturális származásra és nemre való tekintettel, anyanyelven terápiát nyújtani. Sokuknak azonban különböző okok miatt (például túl nagy akadályok, ha valaki nem EU-tagországból származik) eddig nem volt lehetősége arra, hogy hazájukban szerzett felsőfokú és szakmai végzettségüket, valamint szakmai tapasztalataikat Németországban elismertessék és approbációt szerezzenek. Számos approbációval rendelkező, de más országból bevándorolt pszichoterapeuta pedig a praktizálási engedély korlátozásai miatt évekig eredménytelenül próbálkozik bekerülni a betegsegélyező pénztárak által elismert (praktizálási engedéllyel rendelkező) pszichoterapeuták jegyzékébe. Speciális képzettségük ellenére, amely

¹ Id: Berlini Nyilatkozat: Vészhelyzet a bevándoroltak pszichológiai és pszichoterápiái ellátásában, http://www.berlin.de/imperia/md/content/batempelhofschoeneberg/abtgesstadtqm/ges/planleit/berliner_erklaerung_migration_pdf.pdf

² EU-irányelv „A menekültek befogadására vonatkozó minimumszabályokról” 2003/9/EG 20. cikkely

³ 2003/9/EG 2003.10.27., Az Európai Bizottság Hivatalos Közlönye 2003 L 31

⁴ 2004/83/EG 2004.04.29., Az Európai Bizottság Hivatalos Közlönye 2004 L 304

⁵ Tübingiai Nyilatkozat a különösen védelemre szoruló menekültek rehabilitációjának biztosításáról. Baff, IPPNW, Bundesärztekammer, DTPPP, DeGPT, Diakonie, Pro Asyl stb.

http://www.baff-zentren.org/index.php?option=com_content&view=article&id=59:eu-richtlinien&catid=46:eu-richtlinien&Itemid=66 és: www.refugio-vs.de/downloads/files/32/BAfF_Thüringer_Erklärung.pdf

segítségével képesek lennének a kulturális specifikációnak megfelelően, anyanyelven terápiát nyújtani, túlellátottságra való hivatkozással nem adják ki nekik a praktizálási engedélyt. Mindez Németországban súlyos hiányt okoz az anyanyelven történő pszichoterápiai kezelésben. Ahhoz, hogy pontos adatokhoz lehessen jutni, sürgősen fel kellene mérni az anyanyelv és nemek szerinti pszichoterápiai igényt, és tudományos tanulmányokat kellene készíteni a Németországban élő pszichoterapeuták számáról, kvalifikációjáról és származási országáról, ami miatt azonban nem szabadna halogatni egy aktuális akcióterv elkészítését.

Egyéb szempontok:

Bár az Európai Unió bevándorlási politikája, a német bevándorlási törvény és a kultúrák közötti nyitás politikája a német egészségügyben meghatározza a Német Szövetségi Köztársaságba való bevándorlás törvényes kereteit, a Szövetségi Társadalombiztosítási Bíróság azzal intézi el a németül nem (vagy nem elég jól) beszélő külföldi bevándorlók betegbiztosítójukkal szembeni szolgáltatási igényét és az egészségügyi szolgáltatást nyújtók nyelvtudásával szembeni követelményeket, hogy Németországban a hivatalos nyelv és a bíróság nyelve a német. Ez az érvelés már csak azért sem igazán meggyőző, mert a társadalombiztosítási jogban csak az államigazgatási eljárás hivatalos nyelve a német, ez azonban nem vonatkozik a beteg és a terapeuta közötti kapcsolatra. A Szövetségi Társadalombiztosítási Bíróság azon érve is, miszerint a nyelvtudás a kezelésnél csupán mellékszolgáltatás, figyelmen kívül hagyja, hogy a pszichoterápiánál a nyelvi kommunikáció nem mellékes körülmény, hanem *alapfeltétel*, tehát a kezelés lényeges eleme. Emiatt a német nyelven lefolytatott pszichoterápia nem elégíti ki a tb-járulékot fizető, de németül nem (vagy nem elég jól) beszélő biztosított jogos igényét. Pedig ennek a társadalmi csoportnak is kijár a tudományok aktuális szintjének megfelelő egészségügyi szolgáltatás – azaz ebben az esetben a szükségletének megfelelő, származási kultúrát, nemzet és anyanyelvet figyelembe vevő pszichoterápia.

Bár annyiban elfogadható a Szövetségi Társadalombiztosítási Bíróság érvelése, hogy nemcsak anyanyelven van értelme pszichoterápiai kezelést végezni, hiszen sok Németországba bevándorolt külföldi kulturálisan és nyelvileg is integrálódott, az alábbi csoportoknál mégis gyakran korlátozott mértékű a nyelvi kompetencia, ami lehetetlenné teszi a német nyelvű pszichoterápiai kezelést

- idősebb korosztályokhoz tartozó bevándorlók, akik nem jártak korábban nyelviskolába és jóval elmúltak 60 évesek,
- csak rövid ideje Németországban tartózkodó páciensek, akik még nem beszélnek a nyelvet,
- depresszióban, pszichózisban, szenvedélybetegségben, dementiában vagy trauma utáni zavarokban szenvedő betegek.

Az utóbbi – pszichés zavarban szenvedő – személyeknél alapvető tünet a koncentrációképesség és a kognitív teljesítőképesség csökkenése. Koncentrációs és kognitív problémákkal küzdő pszichoterápiás páciensként különösen rá vannak utalva arra, hogy az orvosi indikációjú kezelés az anyanyelvükön történjék.

Arra, hogy az idegen nyelven végzett pszichoterápia iránti igény alapul szolgál-e a pszichoterápia végzésére vagy különleges kezelésre való felhatalmazásra, pozitív példák is vannak. A joggyakorlat azonban túlnyomórészt elutasítja ezt az igényt. Erre vonatkozóan több határozata is van a Szövetségi Társadalombiztosítási Bíróságnak és egy tucat alsóbb fokú bírósági ítélet.

Prof. Dr. Ulrike Davy, a Bielefeldi Egyetem professzora kritikusan nyilatkozott azokról a kifogásokról, amelyeket a Szövetségi Társadalombiztosítási Bíróság egyik 2008-ban⁶ hozott határozatában ismételt felhozott egy pszichoterapeuta felhatalmazásával szemben. A professzor asszony a határozatot elemezve arra a következtetésre jut, hogy a Szövetségi Társadalombiztosítási Bíróság ítéletének egyik – az anyanyelven történő terápiára való felhatalmazás ellen felhozott – érve sem igazán meggyőző, s véleményét a következőképpen összegzi: „A Szövetségi Társadalombiztosítási Bíróság szóban forgó ítéletében úgy döntött, hogy a biztosított hiányos német nyelvtudásának vagy a szolgáltatást nyújtó idegennyelv-ismeretének a betegbiztosítási jog szempontjából nincs jelentősége. Erre a megállapításra a bíróság nem tudott meggyőző érveket felhozni. A szociális törvénykönyv V. kötet 2. § 1. bekezdésében foglaltak ismeretében – márpedig ebben a kérdésben ez a döntő mérce – a kérdés továbbra is eldöntetlen.“⁷

E petíció célja a Németországba bevándorolt személyek kielégítő ellátása származási kultúrájának, nemének és anyanyelvnek megfelelő pszichoterápiával, ill. az ezt biztosító folyamat felgyorsítása.

⁶ A Szövetségi Társadalombiztosítási Bíróság 6. Tanácsának 08.2.6-i határozata – B 6 KA 40/06 F

⁷ „A pszichoterapeuták idegen nyelvismeretének szükségessége – Egymás megértésének biztosítása nem német anyanyelvűekkel a GKV egyik szolgáltatásaként“, in: Die Sozialgerichtsbarkeit 2009, 296 – 298